

ΠΑΣΧΑΛΙΝΑ

ΤΟ ΑΡΝΙ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

‘Από πού ή συνήθεια του Λαμπριτίκου αρνιού. Ένα άγνωστο Βορειοηπειρωτικό τραγουδι. Το «κουρμπάνι» των ‘Οθωμανών και ή «θυσία» των αρχαίων. Και λίγο κοκερέτσι... Παριζιάνικο ! Τι λέει για τή ψητό αρνί ή εκκλησία. ‘Η πλατή του αρνιού και οι αρχαίοι Έλληνες. Προρρησίες που έπαληθεύουν. ‘Η πλατή του αρνιού στους λαούς τής Δύσεως. Οι Βυζαντινοί και ή άμπελατσοσκοπία. Του Λύγγου τή τραγωδία. Πώς διάβαζε τήν τύχη του ό Καπεταν Γαρέφης σε μία πλατή. Πότε δείχνει ή πλατή του αρνιού τήν άλήθεια. Τό μαυρομαλλίκο αρνί που προλέγει τή μέλλον. Τής πλατής τή σημαδία κλπ. κλπ.

Μέ τή πρώτη σκάσιμο του ήλιου τής Πασχαλιάς, πριν ακόμη σκορπίσουν τή σκοτάδια από τόν ουρανό, οι Χριστιανοί άντι λιθάνοιτου και θημάματος, πρής τον Σωτήρα του κόσμου, που άνεστήθη εκ νεκρών, αναπέμπουν τήν θεοκρατία τήν σάσα τών φηνομένων αρνιών, και τών μεζέδων που τσιταρίζον άρεχτικά στη θράκα.

‘Από κάθε αλλη και κάθε γονιά, γαργαλιτική ή μεροδία του ψητού άναδίδεται, μαζί με τή ζωμιόσινα τραγωδία του λαού και τή «Χριστός Άνάστη». Γιατί καθώς έλεγε κ’ ό Χρυσόστομος :

— «Νηστεύοντες και μη νηστεύοντες ενφράνθητε σήμερον...». Και ό λαός πράγματι ενφράνεται, καταβροχθίζοντας τόν δελιάν.

‘Η ‘Ελληνικήσ αυτές Λαμπριτικές νηστιαίες, έχουν κάμει μεγάλη εντύπωση και στους Ξένους. Όλοι οι Έθνοτοίσι συγγραφεύς που έγρασαν από τήν ‘Ελλάδα τής ήμερας του Πάσχα δέν παραλείψαν να έκθεσιούν και τή ψητό αρνί. ‘Ετσι και στο έσπετινό Πασχαλιάνο του φύλλου του «ΗΠ-Παριζιάν» άφιερώνει διάοληρο άρθρο, για τή αρνί τής σουβλας αλλά - παλληκάρι», και για τή... κορορέτσι.

Και ή μέν περιγραφή του Λαμπριτίκου αρνιού και τή έσπετινό πανηγύρι των ‘Ελλήνων γράφο από τήν φωτιά, περιγράφονται πολύ καλά. Μόνο τή κοκορετσιόσ ή συνταγή, δέν είνε άκριβής, άν και μιλεί με μεγαλή... όρξί για αυτό ό Γάλλος δημοσιογράφος. Νομίζει, δηλαδή, ότι οι ‘Ελληνες, διά να φτιάξουν κοκορέτσι, βάζουν αρεάς και... κρεμμύδια διάοληρα στο σουβλί!...

Αυτά γράφοιν οι Ξένοι για τή καθαρό ‘Ελληνικό αυτό έθιο και για τή κοκορέτσι του. ‘Από που όμως έπεκαρέσθη τή έμοια τής σαγής άμνον, κατά τήν ήμερα του Πάσχα :

Πολλοί λένε σχετικώς ότι τή πήραμε από τούς Έθραίοις, οι όποιοι κατά τή Νομική τους φάσκα έσφαζαν επίσης αρνί και έχχαιαν με τή αμα του τή κατάβλη τής πόρτας τους, αγιάζοντας τή έτσι.

‘Επίσης και οι Τούρκοι σάφζουε αρνί στο Ραμαζάνι τους. Τό αρνί αυτό τή άποκαλούν «Κουρμπάνι», δηλαδή θυσία.

Υπάρχουν όμως και οι πιστεύοντες ότι τή σφάζιμο του αρνιού του Πάσχα είνε συνέχεια των θυσιών των Άρχαίων ‘Ελλήνων στους Θεούς των, οι όποιοι έσφαζαν και αυτός παχειά αρνιά, προσφέροντας ένα μέρος άτ’ αυτά στους Θεούς των και γλεντώντας με τή ισόλοικο. Σχετικώς στη Βόρειο ‘Ηπειρο, στα χωριά τής Δρυινοπόλεως που παρεχωρήθησαν στην Άλβανία, υπάχχει και ένα λαϊκό τραγουδι, τή όποιον τραγουδιέται τής ήμερας του Πάσχα και τή όποιο λέει τή έξής :

Τούρκοι έχουν Ραμαζάνι, σήκο, σάφζε τή κουρμπανία, να τή θράσουν μάνι - μάνι, μεσ’ σ’ ένα τρώμο καζάνι, όπως στο παλιό εξανιάν, κάμει κ’ οι Ρωμιοί κουρμπάνι χωρίς νάχουνε Μεμέτη, χωρίς νάχουνε Χασάνι.

‘Όπως τώρα πάλι κάμουν οι Ρωμιοί Λαμπρή και Πάσχα, κ’ οι Έθραίοι -όπου νάχουν πάντα τήν κακή τους Φάσκα- κάμουνε κ’ αϊτοίνοι... Χάσκα!

Οι ύποστηρίζοντες όμως ότι τή έθιο αυτό έκήγασε από τούς Έθραίοις και ότι άπο αϊτούε τή υιοθέτησεν ή

Χριστιανική Θερησκεία, φέρνουν ως έπιχειρήμα ότι ή εκκλησία μας, όρισε και εύχη, τήν όποιαν λέγει ό Ιερέυς όταν έκαικαίεται τήν εύλο για τή Θεού επί του άμνου, παρακαλώντας τον να τόν αγιάσει :

— «.....’Ως ήγάσεν τόν άμνον, όν ό Άβραάμ προσήγαγεν αϊτό και όπτε προσήνεγκεν αϊτό ως όλοκαύτωμα ό ‘Αβελ».

‘Εξαιρετική σημασία δίδεται από τούς Έλληνες στην πλατή του ψητού αρνιού. Τό έθιο τής άμπελατσοσκοπίας, τή όποιον είνε άσφαλώς λείψανό τής «είεροσκοπίας» των προγόνων μας, τήρσσαν με θεοσκενική εύλόβια οι προπάτορες μας άμπελατοί και κλέφτες, οι όποιοι από τήν συμβουλή τής πλατής του αρνιού άποφάσιζαν άν θα έπιτεθούν ενάντιον του έχθρου, ή όχι.

Από μάλιστα, από τής άμπελατσοσκοπίας αυτές έχχουν παραμείνει ιστορίες :

‘Η πρώτη είνε ή του Ίωάννου Νουταρά, όταν θροσκόταν στο Ναύλιο, και ή δεύτερη, έκεινη που προείπε από Μάρκο Μπόταρη τήν θανάτο του, τής ήμερας που έπεκαρέτσι να έπιτεθη κατά τών Τούρκων και να κόψη τή κεφαλή του Σκόδρα Πασαά, στο Καρπενήσι.

Τις άμπελατές των άμνων έκήταζαν στους παλιούς καινούς για να δούν σ’ αυτές γοαμμένο τή μέλλον του και οι θόραβοι λαοί τής Δύσεως, οι Σκώτοι και οι Γερμανοί. Άλλα και οι Βυζαντινοί, έπρόσχαν πολύ τήν πλατή των άμνων.

‘Ο Μιχαήλ Ψελλός που ήρμισε κατά τόν 11ον μ. Χ. αιώνα, γράφει σχετικώς οι κάποια συγγράματά του :

— «Ζωής μέν και θανάτου, κρίσιν έν τή έσοχί τής σάχως έχχουν και ει μέν αϊτή έκατεφωθεν έστι λευκή και καθαρά, ζωής έντεθεν λαμβάνουσιν συμβόλια, ει δε κερχισμένη, θανάτου τεταμεία...». Άφει, δηλαδή, ότι άν ή πλατή του αρνιού έχχει στο δεξί μέρος της ένα κόκκινο σημάδι, αυτό προαναγγέλλει πόλεμο, άν δε και τή δύο

μέρη της είνε λευκά, τήσχη και εντυχία!...

Γενικώς και τή μαύρα και τή κόκκινα σημεία προλέγουν πάντοτε δυστυχίματα, ένθ τή λευκά ειρήνη, εντυχία και μακροζοίαν.

Στις προηγήτες τής πλατής των άμνων έπίστευαν πολύ και οι νεότεροι ληστές. ‘Ο Λύγγος π. χ. είδε γοαμμένο τόν θανάτο του στην πλατή ενός ψητού, καθώς λέει και τή δημοτικό τραγουδι :

.....παδιά καθήστε γύφο μου, θέλω να σάς μιλήσω, γιατί μου φαίνεται, παδιά πως θα σάς πορατήσω. ... χ’ είνε ή πλατή του θολή μαυρη, σαν καπνισμένη, και ένα αντήμα με σταυρό μένα περμάνει.....

Και, κατά τών Μακεδονικό άγώνα, οι άντάρτες έπρόσχαν πολύ στην πλατή του ψητού, και ιδίως του Πασχαλινού αρνιού. Λένε ότι ό Καπεταν Γαρέφης προείδε, όπως ό Μάρκος Μπόταρης, ότι θα σκοτώσθη τούς Βουλγάρους άρχηγούς, αλλά ότι θα χάσχη και αϊτός τή ζωή του. Λένε μάλιστα πως είπε :

— ‘Αν ήξερει ή πλατή του αρνιού, τή τι θα πάθο αϊφο έγω, θα ήξερει καλύτερα από χέδς, τή τι θα θάθανε σήμερα τή ίδιο τή αρνί και δέν θα στεκόταν να τή πιστώσει !

Και σίχτηκε με μία άνήκουστη όρημ μέσα στο σπίτι που γλένταγαν οι Βούλγαροι βοιδοντάδες με τή παλληκάρια τους και σάκωσσε με τή ίδιο γέρι του τούς άρχηγους Λουκά και Καρτάσο, με σέ λίγο σκοτώθηκε από τούς Βουλγάρους και αϊτός.

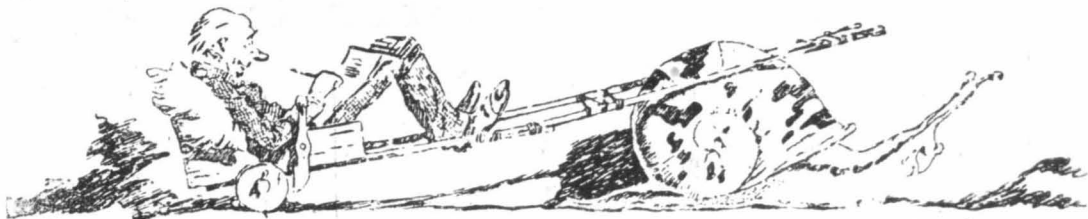
‘Επίσης και ό Σπυρομήλιος, προείδε σε μία πλατή αρνιού, τόν παρά τή Γουγκόβο τραυματισμό του.

‘Όσοιως, υπάχχει ή πρόβλησις ότι για να δείξη ή

ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑΚΙ ΜΑΣ

ΤΗΣ ΜΑΓΔΑΛΗΝΗΣ ΝΤΕΡΟΖΩ

ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΟΒΟΤΑΝΟ

Πασχαλινό διήγημα

Στεγνός και ψηλός σαν γέφυρος έλατος, κρατώντας την μαγκούρα του σφιχτά, φορώντας την γιορτινή του μπλουζά, ο μάγιστρα Ζιλντας, ανέβαινε το βουνό.

Ο δρόμος εινε δύσκολος, τα μάγουλά του έχουν ανάφαιρ κ' εινε κόκκινα σαν τη φωτιά και τα γόνατά του τρέμουν λίγο. Μολαταΐτα, νά, έφτασε αδιάλας.

— Δόξα σοι ο Θεός! Νά και το χωριό, ψιθυρίζει.

Ψηλά στα καμπαναριά τους ή γέφυρες καμπάνες, ή Ζανίκα και ή μεγάλη Μαρτίνανα γιορτασθούν τρελλά, χτυπώντας αόμοια...

Α! ή καιμένε; ή καιμπάνες των παλιών καιρών! Πώς αναταράζουν τις αναμνήσεις μέσα στη ψυχή του γέροντα! Μιά χορά παιδιασταχτή τον πιάνει και άρπάζνει το τραγούδι μαζί με τις καιμπάνες:

Πάντα είμαστ' οι Μπετόνοι
 οι Μπετόνοι παλληκάρια,
 ώ! Μπετόνια, όμορφη χώρα,
 με τα δάση, τ' αφορογιάλια.

— Γειά σου, μάγιστρα - Ζιλντα, άθανατε! 'Η άνοιξις, γιά ή φετίνα σου έδωσε τετοιο χέρι; τον ρωτοίμε.

— Φαίνεται πώς και τα δυό, παιδιά μου. Μά κ' ή καιμπάνες άκόμα άν θέλετε νά ξεφοτε...

Κι' ο μάγιστρα - Ζιλντας κάθεται μαζί μαζ στο κατηλιό ποίνα στην άκρη του δρόμου και με μια Μπετόνιακη διάλεκτο καθαρά σαν τον ήλιο αρχίζει να λέει την ιστορία του:

— Α! πώς περάσανε οι παιχτοί καιό καιροί!... Στο καιρό μου, από την Κνωσική των Βασιών άκόμα, ή γρηά Βρετάνη άνοστολιζόταν με σπάγια και λουλούδια, σαν νά έπρόκειτο ο Κήνος ήμων 'Ιησού Χριστός, νά ξαναρήθη και να περάση τους δρόμους της καβάλα στο πουλάρι του.

Έτσι και τότε σαν ήθεο το Πάσχα, ο καιπος ήτανε χαρά Θεού. Τα κελαιδιματα, τ' άφρόνια, τί τραγουδία τά κορίτσια στις φραγές!... Λιγορηχιά σ' έπιανε από τις ενουδιές που ήσαν περσίχτες στον άγροα και τέφλα από την λαμπί άπου έχυνε ο ήλιος. 'Η καιμπάνες ξεφαντόνανε σαν καλή όρα τώρα.

Τό λοιπόν ή άφεντιά μου, όλοαρχό από μια τέτοια άνοιξη, μεθωμένος από νεάτα, πάω και βρισκοί τη γρηά Γιάόσσα, μά στρίγγλα, μια μάισσα, μια κακιά γρηά, π' ανάθεμά την και της λέω:

— Γειά σου, γρηά Γιάόσσα! 'Ο ήλιος μου γύρισε λιγάκι τό κεγάλι και όκω δρεξι νά παντρευτώ. Δόσε μου λοιπόν τό φεγγαροβότανο που δίνει ευτυχία σ' αυτούς π' άραοκωνιδύζονται τό Πάσχα.

'Η γρηά Γιάόσσα μου έδωσε τό άσπρο δειλινό, τό φεγγαροβότανο, που τό ελξε μαζεψει με τό πρώτο χτύπημα της καιμπάνας που τό νά ξεμερσίση ο Θεός.

— Νά, γιε μου, πάρε το αυτό νά σ' αγαπήση όκεινι που ποθείς. Και νά εινε όλες σαν την Πασχαλία, ή ήμέρες της αγάπης σου!... Μά, άν

πλάτη ενός άρνιού τό μέλλον του νοικοκυρη του σπιτιού, πρέπει τό άρνι νά κοιμηθη μία βραδιά στο σπίτι του.

Κατ' άλλους πρέπει τό άρνι αυτό νά εινε μαύρο, όπως πιστέβαινε και ό άρχαίοι.

Όπως και άν έχη όμως τό πράγμα έμεις σάς εγώμεθα καλή διασκέδασι με τον Πασχαλιό άρνι και καλό ξεκοκάλισμα της.... Πλάτης, και τόσο μάλιστα, που νά την κανέτε κυ υ α λ ι θ όπως λένε και οι ευχάνοι!....

θέλης γρηγορα νά παντρευτείς, νά πάς νά σταθής, έπειτα από τον έσπερινό, στον 'Αι - Τρεζανέκο, και τό πρώτο κορίτσι που θά ίδής, θε νά εινε εκείνο που σου στέλνει ο Θεός.

Βγαίνοντας από τον έσπερινό, καθώς ήμωνα καιόντημενος και καιλοζουσιόμενος, μά και δυό τραβήξα στον 'Αι - Τρεζανέκο, νά ιδώ την κοπέλλα που μου ελξε γραμμένη ο Θεός.

— Αχ, έλεγα, νάτανε ή 'Υβόνα ή Ξανθομαλλούσα, ή ή Μοριάννα με την θορία την άσπρολουουδάτη, ή τό Σοράα τό γλυκό σαν μέλι και εύγενικό, ή ή Νεϊτσα ή άφρότη και άγοροδίτη σαν κρέμα, ή ή Μαρία ή λευκή και καθαρή, ή ή Χριστοία ή ζεστή κ' ή πορτή!....

Σε λίγο ένα λευκό καιέικρο βλεπο και προσέβαλε από πέρα.... 'Αχ! πού νάνα ταγατέ!... είτα μέσα μου κ' ή καρδιά μου χτυπούσε, όπως χτυπάει τώρα ή καιμπάνα...

Λαχτάρα μου!... Ποιά ήτανε, θαρρείς!... 'Η Νάικα!... Αύτη που κανένα παλληκάρι δέν γυρισε ποτέ νά την ίδι. 'Η Νάικα ή ψηλοίγινη κ' ή λυγρή όσαν τό σταχυ, μά που ελξε ένα μάτι μονάχα!

Κρύος ιδρώτας μ' έκανε μόλις την είδα. — Τη Νάικα νά πάρω γιά γυναίκα μου...

Είπα πώς ο Θεός μ' έπήρε στο κορμό. Μά νά σου και κοντοζυγώνει ή κατσικα και με έρωτά:

— Κρη Ζιλντα, του λόγου σου που ξεφοτε τον τόπο, δε μου λέε, σε παρακαλώ, από ποθε να πάω γιά να βρω στο Κούτσικο:

Στό Κούτσικο! Πώς νά της δώσω τώρα γιά να καταλάβη, που ήτανε δύσκολο τό μέρος γιά να τόβρη;

Της λέω τό λοιπόν:

— Έλα μαζί μου νά σί βάλω στο δρόμο, γιατί μονάχη σου, ούτε αήριο δέν θά πάς.

'Αχ! ή καιμπάνη! Αφορογιά γύρει. Μού πιάνει μια κορβένα γιά τό σπίτι της και γιά τό σόι της, γιά τό θαλασσινό του παππού της κατορθωμά, με μά χάρη και με μια γλυκάδα, που συγχανήθηκα σαν νάμουν κορίτσι και δάραρα μούθραν στα μάτια....

Ελξε πάρε από την έκκλησία μία μρονδιά του Παραδεισου, και, άναμεσα στις Ξεφές άπου περπατούσαμε, ισοχρόβους λιθάρι και λουλούδια της 'Αγίας και Μεγάλης μας Παρμεσκηνής. Φαρορσπα πώς ή Παναγιά περπατούσε δίπλα μου.

Πώς διάβολο έγινε και πριν άκόμα φτάσουμε στο Κούτσικο, άφρονα νά λέω με τό νού μου:

— Νά, ένα μάτι έχει ή αναθεματισμένη, μά αυτό τό ένα ενι' όμορφο σαν δυό. Και δέν υπάρχουν στον κόσμο, πολλά κορίτσια σαν τη Νάικα.

Νά μην τό πολολογώ, την άλλη μέρα, άνιμερα Λαμπτή, της στέλνω τό μουκέτο και μήνηνα γι' άραοβάννα....

Ένα θεόρατο μουκέτο, που δέν είχαν ιδωμένο άλλο τέτοιο στη Μπετόνια: Μιά μαχη μηλιά δόλοαση, που πύλα και την έκομα έπίτηδες γι' αυτήν.

Την Πεντηκοστή έγιν' ο γάμος και σαν τελειώσανε πειά όλα, μπρός στον Δήμαρχο και τον παππά, μεθαινω πώς ή γρηά Γιάόσσα, ή στρίγγλα, ελξε πάρε πεντε σφάντζικες από τη Νάικα, γιά νά μου πη εκείνα τό λόγια, σαν μούδινε τό φεγγαροβότανο και νά μου φιάση δη τούτη τη δουλειά, στέλνοντάς μου τη μονόματη στο δρόμο μου!...

Έτσι την έπαθα, μορε παιδιά μου!...

Σάν μουφος, που λένε....

Βγαίνοντας απ' τον έσπερινό τραβήξα γιά τον 'Αι Τρεζανέκο...

